

Project 9 Conditie voor een goede tussenschoolse opvang

Achtergrond

Per dag blijven er in Nederland zo'n 460.000 kinderen over; dat is bijna eenderde van alle leerlingen in het primair onderwijs. Onderzoek laat zien dat er op 94 procent van de Nederlandse basisscholen een vorm van opvang tussen de middag wordt georganiseerd. Op zestien procent is dat in de vorm van een continu-rooster en 78 procent van de Nederlandse basisscholen kent een vorm van overblijven. Het totaal aantal schoolgaande kinderen in Nederland bedraagt ruim anderhalf miljoen. Er zijn overigens bijna geen kinderen die alle dagen moeten overblijven. Gemiddeld blijven zij 2,7 keer per week over. Ongeveer de helft van de anderhalf miljoen schoolkinderen in Nederland heeft dus regelmatig te maken met de overblijf (Van der Ploeg, 2000).

Een goede tussenschoolse opvang draagt bij aan rust voor leerlingen en leerkrachten en bevordert daarmee de ontwikkeling van kinderen. Scholen zijn wettelijk alleen verplicht om 'de gelegenheid te geven tot overblijven'. De feitelijke organisatie ervan en de formele verantwoordelijkheid ervoor ligt niet bij de school. Als ouders behoefte hebben aan een overblijf, moeten zij dit in de meeste gevallen zelf organiseren. De meeste overblijfkrachten in Nederland zijn ouders. Tachtig procent van de overblijfkrachten wordt zwart betaald. De ouders van de kinderen die gebruik maken van de overblijf betalen per keer een (klein) bedrag, variërend van minder dan één, tot meer dan drie euro per keer (Van der Ploeg, 2002).

Uit onderzoek blijkt dat de knelpunten rond het overblijven vooral liggen op het gebied van personeel (gebrek aan continuïteit en deskundigheid van vrijwillige overblijfmedewerkers), huisvesting (geen aparte overblijftuimte of weinig faciliteiten) en de onrust die het overblijven in de school teweegbrengt. Er is onduidelijkheid over de verantwoordelijkheid voor het overblijven: school of ouders. Tijdens de Koersgesprekken kwamen vergelijkbare knelpunten over het overblijven naar voren: kwaliteit en verantwoordelijkheid, het opleiden van vrijwillige overblijfkrachten en de betaalbaarheid (MOC&W, 2004a). Professionalisering van overblijfkrachten wordt wenselijk geacht. Men wil de kwaliteit verbeteren, maar niet te veel regels opleggen.

Ook het toezicht op de kwaliteit kwam ter sprake. De inspectie zou hier een rol in kunnen spelen, hoewel men het er ook over eens is dat tussenschoolse opvang geen onderwijs is. Ook is gesproken over de deskundigheid van de huidige, vrijwillige overblijfkrachten. Vooral ouders vrezen dat te vergaande professionalisering de vrijwilligers die het overblijven verzorgen, afschrikt. Tot slot is ook de betaalbaarheid van het overblijven een aandachtspunt. Om de kosten voor het overblijven laag te houden, zullen vrijwilligers/ouders een rol moeten blijven spelen (Van den Berg, 2004).

Een goede opvang van kinderen draagt bij aan een sluitende dagindeling waarin opvang, educatie, zorg en vrijetijdsaanbod zo zijn afgestemd, dat de ontwikkelingskansen van kinderen optimaal worden bevorderd. De afstemming tussen de voorzieningen voor de kinderen biedt ouders de gelegenheid zelf een ononderbroken dagprogramma te hebben. De verantwoordelijkheid voor het aanbod dient zo te worden belegd dat zowel de (pedagogische) continuïteit, als de kwaliteit goed zijn gewaarborgd. De begeleiding zou in handen moeten zijn van daartoe gekwalificeerde, betaalde overblijfkrachten, al dan niet in samenwerking met vrijwilligers. Echter, het overblijven zal met anderhalf uur tussen de middag nooit een volwaardige baan opleveren en is daarom (financieel) niet interessant. Men pleit voor het versoepelen van de regels voor vrijwilligers en voor het stimuleren van zogeheten combinatiefuncties. Deze functies, al dan niet binnen brede scholen, maken een doorgaande lijn — voorschools, school,

tussenschools, school, naschools — mogelijk. De functie van tussenschoolse opvangkracht zou kunnen worden gecombineerd met de functie van onderwijsassistent, peuterspeelzaalleid(st)er of kinderopvangleid(st)er. Door deze combinatiefuncties ontstaan mogelijk wel interessante banen waarmee men economisch zelfstandig kan zijn (MOC&W, 2 p. 17/18).

Internationaal beschikbare literatuur over onderzoek naar de al dan niet doorgaande lijn — voorschools, school, tussenschools, school, naschools — is ruim beschikbaar. Het bedoelde onderzoek dient gebruik te maken van die kennis en de Nederlandse praktijk daaraan te toetsen. Op grond daarvan kunnen de onderzoeksvragen nader gespecificeerd worden. Daarbij kan onderscheid worden aangebracht tussen de wens van de school en die van de ouders.

Onderzoeksvragen:

- 1) Welke varianten van tussenschoolse opvang kunnen worden onderscheiden en welke rol spelen (onderwijs)personeel, huisvesting en schoolbeleid daarbij? Is daarbij sprake van verschillende varianten binnen de brede school enerzijds en reguliere basisscholen anderzijds?
- 2) Welke achtergrondfactoren en opvattingen spelen een rol in de verklaring van de vraag naar tussenschoolse kinderopvang van ouders en is er een relatie met de kwaliteit van de opvang? Waardoor wordt de vraag bepaald?
- 3) Welke veranderingen in aansluiting en bepalende factoren (zie vraag 1 en 2) treden op als gevolg van wetswijziging in 2006 (anticiperend en daadwerkelijk)? Welke consequenties heeft de wetswijziging van 2006 ondermeer voor de vraag naar tussenschoolse opvang?
- 4) Zijn er voorbeelden van 'best-practices' die overdraagbaar zijn naar andere scholen binnen vergelijkbare contexten zoals platteland, stad, veel achterstandskinderen, veel allochtone kinderen etc.?
- 5) In hoeverre biedt internationale kennis op dit gebied verdieping en verklaringen voor de Nederlandse context? Welke verschillen (in opzet, financiering, mate van professionalisering) zijn er tussen Nederland en andere Europese landen, en wat kan Nederland hiervan leren?
- 6) Wat kan oplossing bieden voor spanning toename arbeidsmarktparticipatie enerzijds (minder vrijwilligers beschikbaar voor verzorgen tussenschoolse opvang én toename gebruik) en daardoor toename druk op tussenschoolse opvang?

Overigens dient dit onderzoek zich te beperken tot de eisen die gesteld zijn ten behoeve van de wettelijke evaluatie van de tussenschoolse opvang.

Projectkarakteristieken	
Onderzoekstype	Survey; best practices
Looptijd	9 maanden
Startjaar	2006